

SAGOR

Innehållsförteckning

<i>Stoppnålen av H.C. Andersen</i>	2
<i>Prinsessan på ärten av H.C. Andersen</i>	4
<i>Adalminas pärla av Zacharias Topelius</i>	5
<i>Hallonmasken av Zacharias Topelius</i>	10

Författare:

H.C. Andersen¹

Zacharias Topelius².

¹ Hans Christian Andersen, född 1805 i Odense, död 1875 i Köpenhamn, dansk författare

² är en finlands-svensk författare som levde på 1800-talet



Stoppnålen av H.C. Andersen

Det var en gång en stoppnål som var så fin så hon inbillade sig att hon var en synål.

- Tänk på vad ni håller i, sa hon till fingrarna som tog fram henne. Tappa mig inte! Faller jag i golvet hittar ni mig aldrig igen, så fin är jag.

- Skryt lagom, sa fingrarna, och så klämde de till om livet på henne.

- Ser ni, jag kommer med svit! sa stoppnålen, och så drog hon en lång tråd efter sig.

Fingrarna styrde nålen rakt mot köksans toffel där ovanlädret hade rämnat och nu skulle sys ihop.

- Det är för hårt! sa stoppnålen. Jag går aldrig igenom, jag går av, jag går av - och så gick hon av. Vad var det jag sa? sa stoppnålen, jag är för fin!

- Nu duger hon inte till någonting, menade fingrarna, men de måste ändå hålla fast henne.

Köksan droppade lack på henne och fäste henne i förklädet.

- Se, nu är jag en brosch! sa stoppnålen, jag visste väl att jag skulle bli befordrad; är man något så blir man också något! Och så log hon inom sig, för man kan aldrig se på en stoppnål att den ler. Där satt hon nu så stolt som om hon åkte i sjuglasvagn och såg sig omkring åt alla håll.

- Får jag värdsammast fråga om du är av guld? frågade hon knappnålen som satt instucken bredvid henne. Du ser mycket bra ut och har ditt eget huvud, men litet är det. Du får se till så det växer, för alla har inte turen att lackas i toppen. Och så sträckte hon så stolt på sig så hon lossnade från förklädet och ramlade i diskbaljan just som köksan tömde ut vattnet i vasken.

- Nu reser vi ut i världen, sa stoppnålen. Bara jag inte blir kvar där ute, sa hon - men det blev hon.

- Jag är för fin för denna världen, sa hon där hon satt i rännstenen. Jag vet mitt värde, och det är alltid något att glädjas åt. Och så höll sig stoppnålen rak och förlorade inte sitt goda humör. Det seglade fram allt möjligt ovanför henne; pinnar, strån, bitar av tidningspapper.

- Se så de seglar, sa stoppnålen. De vet inte vad som finns under dem. Jag sitter fast här jag. Se, där flyter en pinne. Den tänker inte på någonting annat i världen än sig själv. Se, där flyter ett strå. Se så det svajar, se så det snurrar. Var inte så självupptagen, du lilla strå. Du kan stöta dig mot gatstenarna om du inte ser upp! Där flyter en tidning - glömt är det som står i den, och ändå breder den ut sig. - Jag sitter tålmodigt och stilla. Jag är ändå den jag är.

En dag var det något som glänste så vackert tätt intill, och då trodde stoppnålen att det var en diamant, men det var en glasskärva. Eftersom den blänkte så vackert så ville stoppnålen prata med den och presenterade sig själv som brosch.

- Du är bestämt en diamant?

- Ja, något sådant är jag, svarade glasskärvan.

Så trodde de om varandra att de var något riktigt fint, och så pratade de om hur mycket högmod det fanns i världen.

- Jag har bott i en ask hos en ung dam, sa stoppnålen, och den damen var köksa. Hon hade fem fingrar på var hand, och något så högfärdigt som de fem fingrarna har jag aldrig träffat på, och ändå var de bara till för att hålla i mig, ta upp mig ur asken och lägga tillbaka mig i asken.

- Glänste de också, frågade glasskärvan.

- Nej, glänste gjorde de inte, men malliga var de. De var fem bröder. De stod rakt upp intill varandra fast de var av olika längd. Den yttersta av dem, Tummetott var kort och tjock, han ville inte riktigt rätta in sig i ledet, och så hade han bara en led i ryggen mot de andras två, men ändå sa han, att om en människa förlorade tummen så kunde den människan inte längre bli soldat. Slickepott doppade sig i både sött och surt, pekade på sol och måne och klämde till

om pennan när det skulle skrivas något. Långeman var huvudet högre än de andra, Gullebrand gick med en guldring om magen, och lilla Per Speleman gjorde ingenting, och det var han stolt över. Skryt var det, och skryt blev det, och så föll jag i diskbaljan.

- Och nu sitter vi och glänsar, sa glasskärvan. I detsamma kom det mer vatten i rännstenen, det strömmade över alla bräddar och rev med sig glasskärvan.

- Se, nu blev den befördrad, sa stoppnålen, jag blir sittande, jag är för fin, men det är min stolthet och den får man respektera, och så satt den rak och funderade.

- Jag skulle nästan tro att jag är född av en solstråle, så fin är jag, och visst tycker jag det verkar som om solen alltid söker mig under vattnet. Jag är så fin att min mor inte kan hitta mig. Hade jag mitt gamla öga som gick av så tror jag att jag skulle kunna gråta - men det gjorde jag nog ändå inte - att gråta är inte fint.

En dag höll några pojkar på och rotade i rännstenen efter gammal hästkosöm, slantar och sånt. Det var en smutsig lek, men det var deras nöje.

- Aj, sa den ena. Han stack sig på stoppnålen. Det där var en dum en.

- Jag är ingen dum en, jag är en dam, sa stoppnålen, men ingen hörde det. Lacken hade nötts bort, och svart hade hon blivit, men i svart ser man smärtare ut, tänkte hon, så hon trodde att hon nu var ännu finare än förut.

- Där kommer ett äggskal seglande, sa pojkarna och så satte de stoppnålen i skalet som mast.

- Vita väggar och själv svart, sa stoppnålen, det klär, och så syns jag. Bara jag inte blir sjösjuk och illamående. Men hon blev inte sjösjuk och mådde inte illa.

- Det är bra mot sjösjuka att ha stålmage och att alltid tänka på att man är lite förmer än en människa. Jag mår bra. Ju finare man är, desto mer kan man uthärda.

- Kras, sa äggskalet, för det gick en åkarkärva över det.

- Hu, vad det klämmer, sa stoppnålen, nu blir jag sjösjuk i alla fall. Jag knäcks, jag knäcks.

Men hon knäcktes inte fastän det gick en åkarkärva över henne, för hon låg i hjulriktningen - och där kan hon ligga.

Originallet hämtat ur Samlerens Perlebøger 38, Samlerens Forlag 1955

Svensk översättning: B.Ossung



Prinsessan på ärtan av H.C. Andersen

Det var en gång en prins som ville gifta sig med en prinsessa, men det skulle vara en riktig prinsessa. Så han reste hela världen runt för att hitta en, men överallt var det något som var fel. Prinsessor fanns det gott om, men var de riktiga prinsessor? Det var svårt att avgöra, alltid var det något som inte stämde. Så kom han då hem igen och var så bedrövad, för han hade så gärna velat finna en riktig prinsessa.

En kväll blev det ett förskräckligt oväder; det blixtrade och dundrade, regnet öste ner, det var alldeles förskräckligt! Då bankade det på slottsporten och den gamle kungen gick dit och låste upp.

Det var en prinsessa som stod utanför. Men så hon såg ut! Vattnet strömmade nedför hennes hår och kläder, det rann in genom tåhattorna och ut genom hälarna på skorna, och så påstod hon ändå att hon var en riktig prinsessa.

Ja, det ska vi nog ta reda på, tänkte den gamla drottningen, men hon sa ingenting, gick bara in i gästrummet, lyfte bort alla sängkläderna och la en ärtan i botten på sängen. Sedan la hon tjugo madrasser ovanpå ärtan och så tjugo dynor, stoppade med ejderdun, ovanpå madrasserna. Där skulle nu prinsessan sova. Morgonen därpå frågade de henne om hon hade sovit gott.

- Å nej, förskräckligt dåligt, sa prinsessan, jag har nästan inte fått en blund i ögonen! Gud vet vad som fanns i sängen. Jag har legat på något hårt. Jag har blåmärken över hela kroppen. Det är alldeles förfärligt!

Så fick de då veta att hon var en riktig prinsessa, eftersom hon hade känt ärtan genom tjugo madrasser och tjugo dynor, stoppade med ejderdun. Så ömhudad kunde ingen annan än en verklig prinsessa vara.

Prinsen gifte sig förstås med henne eftersom han nu var säker på att ha funnit en riktig prinsessa, och ärtan kom på museum där man än i dag kan få beskåda den, om ingen har stulit den.

Se, det var en riktig historia!

Originallet hämtat ur Samlerens Perlebøger 38, Samlerens Forlag 1955

Svensk översättning: B.Ossung



Adalminas pärla av Zacharias Topelius

Det var en gång en kung och en drottning som hade en liten flicka, och eftersom hon var en kungadotter kallades hon prinsessa. Hon hette Adalmina och var sina föräldrars enda barn. När prinsessan Adalmina döptes var två goda feer, en röd och en blå, bjudna som faddrar. Det brukade vara så hos sagornas kungar och drottningar. Och de två goda feerna glömde inte heller att ge den lilla prinsessan var sin faddergåva. Den röda feen gav henne en stor äkta pärla, så oförlikneligt skön att man aldrig sett dess make, och därmed följde ännu tre goda gåvor.

- Ni ska veta, sade feen, att så länge Adalmina bär pärlan ska hon för var dag bli allt vackrare, allt rikare och allt klokare. Men tappar hon sin pärla, då kan ingen hjälpa att hon på en gång mister de tre gåvorna; sin skönhet, sin rikedom och sin klokhet. Dem får hon inte tillbaka förrän hon får sin pärla igen.

Så var det. Den blå feen sade:

- Adalmina har fått tre så stora gåvor att många inte önskar sig någonting högre i världen. Likväl finns det ännu en gåva, som är den allra bästa, och den ger jag åt Adalmina men blott på ett villkor. Så länge prinsessan äger sin pärla och de tre gåvorna, så länge har min gåva alls ingen kraft. Men tappar hon sin pärla, sin rikedom och sin klokhet, då får hon av mig i ersättning den fjärde gåvan, och det är ett ödmjukt hjärta. Så var det sagt. Och därmed nickade båda feerna farväl och försvann som två vita moln på den blå sommarhimlen.

Kungen och drottningen var mycket nöjda. De tänkte för sig själva:

- Bara vår lilla prinsessa blir vacker, rik och klok betyder det lite hurdant hennes hjärta är. Vi ska nog akta hennes pärla, och då kan hon vara utan den blå feens fattiga gåva. Nej, då visste den röda feen bättre vad en prinsessa behöver! Hennes gåvor var kungagåvor, men den blå feen var rätt snål, det måste man tillstå; hon gav det kära barnet en allmosa, alldeles som man kastar en kopparslant åt en tiggarflicka vid landsvägen.

Nu lät kungen göra en guldkrona som passade precis på den lilla Adalminas huvud och som var så inrättad, att när prinsessan blev större blev kronan större på samma gång och passade lika bra som förut. Men för alla andra var den märkvärdiga kronan antingen för stor eller för liten. Överst i kronan var en spets, och i spetsen var pärlan infattad så starkt och hårt att den omöjligt kunde falla bort därifrån.

Så sattes kronan på Adalminas huvud, och sedan bar hon den ständigt, både när hon sov i sin lilla förgyllda vagga och när hon var vaken och sprang omkring i slottet. Men eftersom kungen och drottningen var så rädda att mista pärlan var det strängt förbjudet att någonsin låta prinsessan gå längre bort än till den stora grinden mellan kungens gård och parken, och dessutom följdes hon ständigt av fyra kammartjänare och fyra kammarjungfrur när hon gick ut. Och tjänarna var strängt tillsagda att noga vakta prinsessan och hennes pärla.

Så växte prinsessan upp, och det gick alldeles som den röda feen hade förutsagt. Adalmina blev den allra vackraste prinsessa man någonsin sett, ja så vacker att hennes små ögon strålade som två klara silverstjärnor en afton om våren, och var hon gick blev det solsken omkring henne, och alla blommor i trädgården bugade sig för henne och sade till henne:

- Du är vackrare än vi! Och hon blev så rik, så rik att det liksom växte idel skatter omkring henne. Golvet i hennes kammare var av silver och pärlmor, väggarna var idel stora speglar, och taket var av guld, bestrött med diamanter. Nej, vad det gnistrade i lampornas sken!

Adalmina åt på guld, sov på guld och klädde sig i guld; ja, om det varit möjligt att äta guld, så skulle hon ha gjort det, men det var för hårt att bita i. Och så klok var hon, ja så klok att hon kunde gissa de allra svåraste gåtor och minnas de allra längsta läxor bara hon en enda gång såg på dem. Och alla visa män i kungens rike kom tillsammans för att ge prinsessan frågor,

och alla var ense om att en så klok och förståndig prinsessa som Adalmina aldrig funnits i världen förut och aldrig heller kommer att finnas så länge världen består.

Nåja, det var gott och väl. Det är ingen synd att vara vacker och rik och klok, bara man förstår att använda dessa gåvor efter Guds vilja, men se däri ligger det svåra. Kungen och drottningen tyckte i sin förtjusning att prinsessan Adalmina var den bästa och fullkomligaste varelsen på hela jorden. Och det värsta var att Adalmina började tänka detsamma själv. När alla ständigt och jämt sade till henne att hon var tusen gånger skönare och rikare och visare än andra människor trodde hon det gärna, och därav blev hon högmodig i sitt hjärta så att hon ansåg att alla andra, ja till och med hennes föräldrar, var sämre än hon. Stackars Adalmina, det var en stor, ful fläck på glansen av hennes skönhet; det var en stor fattigdom i all hennes rikedom; det var det allra största oförstånd i all hennes klokhet, och det var nära att hon därigenom gått alldeles förlorad.

Ty ju äldre hon blev, desto högmodigare blev hon, och med högmodet följde de allra styggaste fel, så att Adalmina tillika blev elak och hårdhärtad, girig och avundsjuk. När hon såg en vacker blomma i trädgården skyndade hon att trampa ned den med sin fot, ty vacker fick ingen annan vara än hon allena. När Adalmina mötte en annan prinsessa, som åkte i sin förgyllda vagn retade det henne obeskrivligt, ty rik och förnäm fick heller ingen annan vara än hon. Och sade man om en annan flicka att hon var snäll och förståndig grät Adalmina bittra tårar av harm, ty varför skulle en annan också vara klok?

Adalmina grälade också på alla som inte smickrade henne och gjorde allt som föll henne in; men samtidigt föraktade hon dem som undergivet lydde hennes minsta vink. Hon var en tyrann som alla var rädda för och ingen tyckte om. Kungen och drottningen var de enda i hela riket som inte retade sig på hennes högfärd.

En dag när prinsessan var femton år gick hon ut och spatserade i kungens gård. När hon kom till grinden och ville ut i parken var grinden låst, och ingen vågade öppna den tvärtemot kungens stränga förbud. De fyra kammarjungfrurna och de fyra kammartjänarna var med, och för första gången vägrade de att lyda prinsessans befallning. Då blev Adalmina ond, ja så ond att solskenet av hennes skönhet alldeles förmörkades. Hon slog sina trogna tjänare i ansiktet, sprang ifrån dem och klev över grinden. Och när tärnorna föjde efter sprang hon allt längre inåt parken till dess att ingen av tjänarna syntes längre mellan de gröna träden.

Då kände sig Adalmina för första gången i sitt liv törstig och trött och satte sig ned vid en källa för att vila. Ja, hon nedlät sig att ösa vatten ur källan med sin fina, vita frökenhand, dricka alldeles som andra människor gör när ingen niger och bjuder dem ett glas vatten på en tallrik. I detsamma fick hon se sin bild i källan.

- Ack, vad jag är vacker! sa hon för sig själv, och därvid lutade hon sitt huvud allt längre ned mot vattnet för att bättre spegla sig till dess att - plums, där föll hela guldskronan med pärlan ned från Adalminas huvud och försvann som en pil i källans krusade vattenspegel.

Adalmina märkte det knappt, så betagen var hon i sin egen skönhet. Men vad hände? Knappt blev källans vatten åter stilla och klart förrän Adalmina i dess spegel såg en helt annan bild än sig själv. Hon såg inte längre den undersköna prinsessan i hennes guldstickade klänning, med juveler i håret och örhängen av blixtrande diamanter; hon såg endast en stackars ful och fattig tiggarflicka, barhuvad, barfota, i trasiga kläder och okammat hår. I en blink försvann även hela hennes stora klokhet. Hon blev så okunnig och enfaldig som den allra olärdaste. Och det var märkvärdigt, att i samma stund förlorade hon alldeles sitt minne så att hon inte längre visste vem hon varit och varifrån hon kom och vart hon ämnade gå. Hon kände endast dunkelt att någon stor förändring försiggått, och detta skrämde henne så att hon sprang bort från källan och sprang allt längre in i skogen utan att veta vart hon styrde sin kosa.

Det blev mörkt om kvällen och vargarna började tjuta i skogen. Adalmina blev allt räddare och sprang allt längre till dess att hon på långt håll såg skenet av ett ljus. När hon kom dit var det en liten stuga, och där bodde en gammal och fattig gumma.

- Stackars barn, sade gumman, varifrån kommer du så sent på kvällen? Men Adalmina kunde inte svara på det. Hon visste inte ens vem hon var och var hennes föräldrar bodde. Detta tyckte gumman var rätt underligt och förbarmade sig över henne och sade till henne: Eftersom du är så fattig och ensam i vida världen ska du få bo hos mig. Jag behöver just någon som vaktar mina getter i skogen. Det ska du får göra, mitt barn, om du är snäll och beskedlig och nöjd med att äta vatten och bröd med lite getmjölk ibland när vi har kalas.

Ja, gott och väl. Adalmina var mycket glad och tacksam, ty utan att hon visste det hade den blå feen hållit ord. Adalmina hade nu fått det som var bättre än skönhet och klokhet och rikedom, nämligen ett gott och ödmjukt hjärta. Mycket lyckligare var hon nu när hon vaktade getter och åt sitt fattiga bröd och sov på den hårda bädden av halm och mossa. Mycket gladare var hon nu än förut, ty med ett ödmjukt hjärta följer många värdefulla gåvor såsom ett gott samveta och stilla förnöjsamhet, lugn och frid, godhet och kärlek, var man än i världen hamnar. Och var Adalmina gick där blev det åter solsken omkring henne men inte längre av hennes yttre skönhet utan av hennes goda hjärta.

Men i kungens gård blev det en faslig uppståndelse när prinsessan försvann. Det hjälpte inte att de stackars kammarjungfrurna och kammartjänarna som följt henne till grinden kastades in i ett mörkt fängelsetorn där varken sol eller måne lyste. Kungen och drottningen sörjde otröstligt. De lät klä hela sitt rike i sorgdräkt och förkunnade i alla kyrkor att den som kunde skaffa prinsessan Adalmina till rätta, han skulle få prinsessan till fru och dessutom halva kungariket. Det brukades så på den tiden som ju alla vet.

Det var ju en bra hittelön, och många prinsar och riddersmän red ut i världen, vinter och sommar och sökte och sökte, men aldrig fann de ens så mycket som den förgyllda klacken av Adalminas sko. Slutligen hände det en gång, att den unge och raske prins Sigismund av Frankland under sitt sökande kom till den gamla gummans koja. Där satt hon i sorgdräkt, och den var minsann inte alltför fin, men svart var hon, och själva getterna på stenbacken var svarta och vita.

- Vem sörjer ni, kära mor? frågade prinsen.

- Kungen har befallt att alla ska sörja vår försvunna prinsessa, svarade gumman. Hon var visserligen vacker och rik och klok, men folk säger att hon var så förfärligt högfärdig så ingen människa tyckte egentligen om henne.

Just då kom Adalmina hem med sina getter från skogen. Prinsen såg på henne och kunde inte begripa hur en flicka som var så fattig och ful ändå kunde röra hans hjärta så underbart att han nästan höll av henne, innan han sett mer än snibben av hennes öra. Han frågade henne om hon sett prinsessan.

- Nej, sa Adalmina.

- Det är märkvärdigt, sa prinsen, i tre långa år har jag inte tänkt på någon annan än min lilla prinsessa. Men nu söker jag henne inte mer. Nu vill jag bygga mig ett slott här i skogen och bo här i alla mina dagar.

Sagt och gjort. Prinsen byggde sig ett slott, och det var just nära källan där Adalmina en dag blev förvandlad. Då hände sig en gång, när det var mycket varmt, att prinsen blev törstig och lutade sig ned för att dricka ur källan.

- Vad kan det vara som blänker så förunderligt grant där nere i vattnet? sa han för sig själv. Jag måste se efter vad det är.

Prinsen böjde sig ned, stack sin arm i källan och tog upp därifrån en gyllene krona med en förunderligt vacker äkta pärla i spetsen. Då kom han ihåg något. - Tänk om det är Adalminas pärla! Han gick med kronan till kungens slott, och knappt hade kungen och drottningen sett klenoden förrän de båda på en gång ropade:

Adalminas krona! Adalminas pärla! Ack, var är hon själv, var är vår sköna, kära, lilla prinsessa?

Då räknade kungen ut, att om prinsessan ännu levde borde hon vara arton år. Han påminde sig

den röda feens spådom och började gissa, att det hänt som det verkligen hänt. Därför lät han åter meddela i alla kyrkor, att alla flickor som var arton år gamla skulle samlas på hans gård och prova kronan. Och den som kronan fullkomligt passade, hon skulle erkännas vara den rätta och förlorade prinsessan, och prins Sigismund av Frankland skulle få henne till fru. Det är klart att alla flickor genast skyndade till kungens gård. Och de som var mer eller mindre än arton år låtsades inte komma ihåg det. Det var en vacker sommardag, och minst tusen flickor stod där i långa rader för att pröva sin lycka. Alltifrån tidigt på morgonen ända till sent på aftonen vandrade guldkronan från huvud till huvud och provades på alla, men passade åt ingen. Till sist började alla flickorna knota och säga: - Kungen gör narr av oss. Låt oss dra lott, och den som vinner bör få både kronan och prinsen.

Detta tyckte prins Sigismund var ganska illa och bad dem vänta tills solen gått ned.

- Låt gå, sa flickorna.

Lite innan solen gick ned ställdes en väktare på vakt för att se om någon ännu kom där borta på landsvägen. Prinsen ropade:

- Kvällen förgår. Väktare, ser du någon komma på vägen?

Väktaren svarade:

- Jag ser blomstren luta sina kronor till sömn, ty natten är nära. Men ingen, ingen ser jag komma på vägen.

Åter frågade prinsen:

- Kvällen lider. Väktare, ser du ingen komma på vägen?

Väktaren sade:

- Ett moln far över den sjunkande solen och fågeln i skogen gömmer sitt huvud under den trötta vingen. Natten är helt nära, och ingen, ingen ser jag komma på vägen.

Ännu en gång frågade prinsen:

- Kvällen är till ända. Väktare, ser du inte någon komma på vägen?

Väktaren sade:

- Jag ser ett litet moln av damm långt borta vid skogsbrynet. Nu kommer det närmare. Jag ser en fattig vallflicka driva sina getter framför sig på vägen.

- Låt oss pröva kronan på vallflickan, sa prinsen. De andra flickorna som alla ansåg sig vara mycket finare, ropade:

- Nej, nej! Men kungen lät föra fram vallflickan, och se, när man provade kronan på hennes huvud passade den fullkomligt.

I detsamma gick solen ned, och det blev mörkt så att man inte riktigt kunde se hur vallflickan såg ut. Men prins Sigismund tänkte i sitt hjärta:

- Se, den gode Guden vill att jag ska ta den fattiga flickan till min hustru, och det ska jag göra, ty jag har sett henne förut hos gumman i skogen, och jag vet att det lyser som solsken omkring henne var hon går.

Och allt folket ropade:

- Länge leve prins Sigismund och prinsessan Adalmina! Men många tänkte för sig själva: Det är ju bara en fattig vallflicka!

Vallflickan fördes med kronan på huvudet in i kungens sal som strålade av tusende vaxljus. Men högre än alla de tusende ljusen strålade prinsessan Adalminas förunderliga skönhet, där hon plötsligen stod mitt ibland dem alla, klädd i sin gyllene skrud. Ty när hon återfick pärlan fick hon också alla den röda feens gåvor igen. Men det bästa var att hon på samma gång fick behålla den blå feens gåva, det goda, ödmjuka hjärtat. Och som hon även fått sitt goda minne tillbaka mindes hon väl hur stygg hon fordom var och hur hon sedan förvandlades. Därför bad hon nu sin far och mor och alla andra förlåta henne hennes forna högmod. Och som bevis på att hennes hjärta nu var förändrat ledde hon fram den fattiga gumman från skogen och omfamnade henne och sade:

- Den barmhärtige är rik i sin fattigdom, men den rike, som har ett hårt hjärta, han är ändå

fattig bland alla sina skatter.

Och alla som såg detta trodde knappt sina ögon. Sedan släpptes de fyra kammarjungfrurna och de fyra kammartjänarna fria ur tornet och det blev bröllop och stor glädje i kungens gård.

Och alla ropade över land och rike:

- Vacker, vacker är Adalminas pärla, men mycket vackrare är ett ödmjukt hjärta!

Zacharias Topelius är en finlands-svensk författare som levde på 1800-talet. Berättelsen har kortats något.



Hallonmasken av Zacharias Topelius

- Hu! skrek Thérèse.
- Fy! skrek Aina.
- Vad nu? skrek stora syster.
- En mask! skrek Thérèse.
- På hallonet! skrek Aina.
- Slå ihjäl honom! skrek Lorenzo.
- Och så mycket väsen för en stackars liten mask! sa stora syster förtretad.
- Ja, när vi rensade hallonen . . . , sa Thérèse.
- Så kröp han fram ur det allra största, fortsatte Aina.
- Och om någon hade ätit det hallonet . . . ,sa Thérèse.
- Så hade han ätit masken med . . . , sa Aina.
- Nå, än sen? sa Lorenzo.
- Äta en mask! utropade Thérèse.
- Och bita ihjäl honom! suckade Aina.
- Kan tänka! sa Lorenzo och skrattade.
- Nu kryper han på bordet! skrek åter Thérèse.
- Blås bort honom! sa stora syster.
- Trampa ihjäl honom! smålog Lorenzo.

Men Thérèse tog ett hallonblad, sopade masken varsamt på bladet och bar ut honom på gården. Då märkte Aina, att en sparv satt på planket och begärligt lurade på masken. Strax tog hon bladet med masken på, bar det till skogen och gömde det där under hallonbuskarna, så att den illpariga sparven inte kunde hitta maskens gömställe.

Ja, vad finns det mer att berätta om en hallonmask? Vem vill lägga två strån i kors för en sådan liten maskbyting? Den som blott finge bo så vackert som han i en sådan friskt doftande mörkröd stuga, långt borta i den tysta skogen mellan blommor och gröna blad!

Nu var det nära middagen, och så åt alla till middagen hallon och mjölk.

- Strö lagom socker, Lorenzo! sa stora syster. Men Lorenzos tallrik liknade en driva om vintern, med lite rött under snön.

Strax efter middagen sa stora syster:

- Ja, nu har vi ätit upp hallonen och har ingenting att sylta till vintern. Det vore skönt att nu ha två korgar fulla med friska bär; dem skulle vi alla rensa i afton, och i morgon skulle vi koka dem i den stora malmgrytan, och så skulle vi äta våfflor med hallonsylt!
- Kom så går vi till skogen och plockar, sa Thérèse.
- Ja, det gör vi, sa Aina. Ta du den gula korgen; jag tar den gröna.
- Gå inte vilse, och kom vackert hem till kvällen! sa stora syster.
- Hälsa hallonmasken! sa Lorenzo retsamt. Nästa gång jag träffar honom, skall jag ha den äran att äta upp honom.

Nu gick Aina och Thérèse till skogen. Ack, det var så vackert, så härligt! Visst var det besvärligt ibland att kliva över kullfallna träd och fastna i kvistarna och sticka sig på enrisbuskarna och slåss med myggorna, men vad gjorde det? Flickorna klev raskt på, och så kom de långt in i skogen.

Här var det gott om kråkbär, blåbär och hönsbär men ont om hallon. Flickorna gick allt längre, och slutligen kom de . . . nej, det kan ingen tro . . . de kom till en stor skog av hallon. Här hade en gång varit skogseld, och nu hade här vuxit upp hallonbuske vid hallonbuske, så långt ögat såg. Var buske dignade till marken av de största, mörkröda, mogna hallon.

Thérèse plockade, Aina plockade; Thérèse åt, Aina åt. Efter en liten stund hade de korgarna fulla.

- Nu går vi hem, sa Aina.

- Nej, låt oss plocka ännu litet mer! sa Thérèse. Så ställde de korgarna på marken och plockade i sina förkläden, och det dröjde inte länge förrän också förklädena var fulla.

- Nu går vi hem, sa Thérèse.

- Ja, nu går vi hem, sa Aina. Båda flickorna tog sin korg i ena handen och höll upp f förklädet med den andra. Och så började de vandra hemåt.

Men detta var lättare sagt än gjort. De hade aldrig varit så långt in i den stora skogen. Där fanns inga vägar och stigar, och snart märkte flickorna, att de gått vilse. Det värsta var, att trädens skuggor blev allt längre i aftonsolskenet, fåglarna började flyga hem till sina bon, och daggen föll. Slutligen gick solen ned bakom tallarnas toppar, och det blev svalt och skumt i den stora skogen.

Flickorna blev ängsliga, men fortsatte att gå och väntade att skogen skulle ta slut och röken synas från deras hem.

När de gått en lång stund blev det mörkt. De kom nu fram till en stor slätt, bevuxen med buskar, och när de såg sig omkring så mycket de förmådde i mörkret märkte de att de hade gått i en stor rund ring och att de åter befann sig bland de många sköna hallonbuskarna där de plockat korgar och förkläden fulla. Här satte de sig trötta på en sten och började gråta.

- Jag är hungrig, sa Thérèse.

- Ja, sa Aina, ack, om vi nu hade två stora smörgåsar med kött på!

Som hon sagt det, kände hon någonting i sin famn, och när hon tog på det var det en stor smörgås av knäckebröd med fågelstek på. I detsamma sa Thérèse:

- Det var besynnerligt, jag har en smörgås i min hand.

- Jag har också en, sa Aina. Törs du äta?

- Det törs jag visst, sa Thérèse. Ack, den som nu hade ett gott glas mjölk!

Som hon sagt det, kände hon ett stort glas mjölk mellan sina fingrar. Strax därpå sa Aina:

- Thérèse! Thérèse! Jag har ett glas mjölk i min hand! Det är alltför besynnerligt

Som flickorna var hungriga åt och drack de emellertid med bästa aptit. När detta var gjort gäspade Aina, sträckte ut armarna och sa:

- Ack, den som nu hade en mjuk säng att sova i!

Knappt var det sagt förrän hon kände bredvid sig en fin, mjuk säng, och detsamma märkte även Thérèse. Flickorna tyckte att det var högst förunderligt, men sömniga och trötta som de var tänkte de inte mera på saken utan kröp i bäddarna, läste sin aftonbön och drog täcket över huvudet. Det dröjde inte länge förrän båda sov gott.

När de vaknade stod solen högt på himlen. Det var en härlig sommarmorgon i skogen och fåglarna flög lustigt omkring i toppar och grenar. Nu först blev flickornas förundran obeskrivlig, när de märkte att de sov i skogen mitt ibland hallonbuskarna. De såg på varandra, de såg på sina bäddar som var av finaste linne, utbrett över mjuka löv och björnmossa. Äntligen sa Thérèse:

- Är du vaken, Aina?

- Ja, sa Aina.

- Men jag drömmer ännu, sa Thérèse.

- Nej, sa Aina. Men här bor visst en god ande bland dessa hallonbuskar. Ack, om vi nu hade en varm kopp kaffe och en god semla att doppa i kaffet!

Knappt var detta sagt, förrän det bredvid dem stod en liten bricka av silver med en förgylld kanna, två koppar av äkta porslin, en fin sockerskål av kristall, en silvergräddsnacka och några rara, varma vetebröd. Flickorna slog i kopparna det raraste kaffe, la socker och grädde i och lät sig väl smaka. Aldrig hade de druckit så gott kaffe.

- Nu skulle jag gärna vilja veta, vem som givit oss allt detta, sa Thérèse med en tacksam min.

- Det har jag gjort, mina kära små flickor, sa i detsamma en röst ur buskarna. Flickorna såg sig något häpna om och märkte en liten vänlig gubbe i vit rock och röd mössa, linkande fram

mellan buskarna, ty han haltade litet på vänstra foten. Varken Thérèse eller Aina kunde av häpnad säga ett ord.

- Var inte rädda, små flickor! sa gubben och grinade vänligt emot dem, ty skratta kunde ha inte riktigt, hans mun var sned. Välkomna i mitt rike! Har ni sovit gott och ätit gott och druckit gott? frågade han.

- Ja. det har vi visst, sa båda flickorna, men säg oss . . . och så ville de fråga vem gubben var, men de vågade inte.

- Jag skall säga er vem jag är, sa gubben. Jag är hallonkungen som härskar över hela detta rike av hallonbuskar, och här har jag bott i flera tusen år. Men den store anden, som härskar över skogen och havet och himlen har inte velat att jag skulle högmodas över min konungsliga makt och min långa livstid. Därför har han befallt att jag en dag vart hundra år skall förvandlas till en liten hallonmask och leva i en sådan svag och värnlös gestalt från solens uppgång allt till dess nedgång. Under denna förvandling är mitt liv beroende av den lilla maskens liv, så att en fågel kan äta mig med sin näbb, ett barn kan plocka mig med bären och förtrampa med sin fot mitt tusenåriga liv. Nu var det just i går min fövandlingsdag, och jag blev plockad med hallonet och var nära att trampas ihjäl om inte ni, beskedliga barn, hade räddat mig. Allt intill solens nedgång låg jag värnlös i gräset, och när jag blåstes ifrån ert bord vrickade jag min ena fot, och min mun kom av förskräckelse på sned. Men när det blev kväll och jag fick tillbaka min rätta gestalt såg jag mig om efter er för att tacka er och belöna er. Och då fann jag er båda här i mitt rike och mottog er båda så gott jag förmådde, utan att skrämma er mycket. Nu skall jag skicka en fågel i min skog för att visa er vägen hem. Adjö, kära barn, tack för ert milda hjärta. Hallonkungen ska visa att han inte är otacksam. Flickorna räckte nu gubben sin hand och tackade honom, hjärtligen glada att de i går hade skonat den lilla hallonmasken. De ville nu gå, men i detsamma vände sig gubben än en gång om, grinade försmädligt med sin sneda mun och sa:

- Hälsa Lorenzo och säg att när vi träffas nästa gång så skall jag ha den äran att äta upp honom.

- Ack gör inte det, herr hallonkung! utropade båda flickorna, mycket förskräckta, på en gång.

- Nå, för er skull må det vara förlåtet, svarade gubben, jag är inte hämndgirig. Hälsa Lorenzo och säg att han också har att vänta en gåva av mig. Farväl!

Nu tog flickorna sina bär och hoppade, lätta om hjärtat, framåt i skogen den väg som fågeln flög. Så såg de om en ganska kort stund skogen ljusna och förundrade sig inte litet över att de i går kunnat gå så långa krokvägar. Och man kan tänka sig vilken glädje det blev när de två kom hem. Där hade alla väntat, alla sökt dem; stora syster hade inte fått en blund i sina ögon, hon trodde så säkert att vargarna ätit upp hennes kära små flickor. Men Lorenzo mötte dem med en korg och ropade:

- Kom och se, här är någonting, som en gammal gubbe nyss bar hit åt er!

När flickorna öppnade korgen, se, då fann de där två par de allra skönaste armband av mörkröda ädelstenar i form av mogna hallon, med påskrift: "Åt Thérèse och Aina". Och bredvid dem låg en kråsnål av diamant i form av en hallonmask med påskrift: "Lorenzo, döda aldrig den värnlöse!" Lorenzo blev något förvånad: han begrep nog meningen, men likväl tyckte han, att gubben hämnats så, som endast goda själar hämnas. Och hallonkungen hade även tänkt på stora syster, för när hon gick in för att duka middagen fann hon tolv stora korgar med de allra största och raraste hallon som någonsin plockats i skogen, och ingen visste hur de kommit dit, men alla gissade det. Och så blev där ett syltande och ett sockrande och ett bärbakande, så man aldrig sett dess make, och vill du så går vi dit och hjälper dem sylta . . . Då kan det hända att vi får oss en släng av slevan, för där syltar de säkert än i dag.

Zacharias Topelius är en finlands-svensk författare som levde på 1800-talet.